

E. KISCH, *Medizin, Gymnastik und Pädagogik im Kampfe gegen die Tuberculose*. (Harmonische Behandlung). Leipzig, G. THIEME 1930, bldz. 83. Prijs M. 5.90, geb. M. 7.30.

KISCH, die in zijn sanatorium te Hohenlychen zulke gunstige uitkomsten bij zijn patiënten met chirurgische tuberculose bereikte, heeft midden in de stad Berlijn een inrichting voor minder bedeelde lijdens aan kliertuberculose, lupus, been- en gewrichtstuberculose gesticht, waar de behandeling ambulans geschiedt. De inrichting zelf is zeer eenvoudig en bestaat uit een paar voor het doel verbouwde barakken met een open grasveld. De kinderen en enkele volwassenen verblijven hier van half 9 uur v.m. tot 5 uur n.m., gebruiken er een paar eenvoudige maaltijden en ondergaan dezelfde behandeling als in zijn sanatorium. In bovengenoemd boek geeft hij een schets van de inrichting, de behandelingsmethodes en de bereikte resultaten. De behandeling bestaat uit bestraling door de zon, bij zonlooze dagen uit bestraling door kunstmatige lichtbronnen, (lamp van KISCH e.a.), zoo noodig ondersteund door Röntgenbestraling. De techniek dezer bestralingen wordt duidelijk toegelicht en geschiedt 's zomers op het open grasveld, 's winters in de lighallen, de patiënten zijn bijna geheel ontkleed. Tot de behandeling behooren verder gymnastische oefeningen in de open lucht, die echter juist gedoseerd moeten worden en voorzichtig aangewend met ontzien van het aangetaste lichaamsdeel, waarna een openluchtspel volgt. Tegen deze gymnastische oefeningen zal menigeen bezwaren hebben, dunkt mij. Een open-luchtschool zorgt voor het geestelijk welzijn der kleine patiënten. Volgens KISCH staan de uitkomsten dezer ambulante behandeling te Berlijn niet ten achter bij die der kostbare sanatoriumbehandeling en wordt ook te midden dezer groote stad genezing of belangrijke verbetering bereikt met eenvoudige middelen.

Het boekje in zijn wat opmerkelijk gewaad is aardig, frisch en vlot geschreven en voorzien van een voorwoord van prof. A. BIER. Het bevat vele goede photo's ter verduidelijking van den tekst en ook verscheidene Röntgenphoto's. Door den geringen prijs valt het onder ieders bereik, het is ook bedoeld om in groote getale te worden verspreid blijkens de opgegeven prijsopgave per 25, 50 en 100 stuks. Moge dit doel inderdaad bereikt worden, de lezing is voor ieder arts aanbevelenswaardig en in het bijzonder voor degenen, die zich wijden aan de bestrijding der tuberculose. Misschien geeft dit nog wel aanleiding tot de oprichting van een tuberculoseoord in onze groote steden naast de Parkherstellingsoorden en open-luchtscholen, zooals wij deze in Amsterdam bezitten en waardeeren. Niet ter vervanging onzer uitnemende kindersanatoria, maar ter verkorting van de vaak zoo langdurige verpleging der chirurgische tuberculose, voor latere na-kuren en voor die gevallen, die om een of andere reden niet voor sanatoriumbehandeling in aanmerking kunnen komen.

A. J. A. KOELENSMID.